Svěřenské fondy v České republice

*Michal Šindelář – Tereza Čudová**

Abstrakt:

Cílem článku je představit historii svěřenských fondů a analyzovat jejich zakládání od doby, kdy byl tento institut zahrnut do české právní úpravy. Provedený výzkum vychází z veřejně dostupných informací rejstříku svěřenských fondů. Nalezeno bylo 2 268 svěřenských fondů mezi lety 2014-2020. Z výsledků je patrné, že se počet založených svěřenských fondů v průběhu analyzovaných let, s výjimkou roku 2019, zvyšuje. Nejvíce svěřenských fondů je zapsáno u Městského soudu v Praze a naprostá většina ze svěřenských fondů je soukromých. Přestože mezinárodní výzkum zabývající se dobrovolným zveřejňováním indikuje výhody zveřejňování účetních informací, pouze čtyři svěřenské fondy měly zveřejněnou účetní závěrku. Naopak naprostá většina svěřenských fondů své listiny jako účetní závěrku či statut nezveřejňuje.

Klíčová slova: Svěřenské fondy; Zakládání svěřenských fondů; Historie svěřenských fondů.

JEL klasifikace: L20, M41.

1 Úvod

Institut svěřenského fondu byl do české právní úpravy začleněn zákonem č. 89/2012 Sb., občanským zákoníkem, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský zákoník“). Ačkoliv se mluvilo o svěřenském fondu především jako o novém institutu v rámci České republiky, jedná se o celosvětově užívaný nástroj zjednodušeně řečeno k uchovávaní a dlouhodobé správě majetku. Normativní úprava svěřenského fondu byla do českého právního systému transponována především z občanského zákoníku kanadské provincie Québec. Svůj původ má ale svěřenský fond, resp. trust, již v antickém Římě. Vzhledem k tomu, že v České republice nebyl výzkum v oblasti svěřenských fondů a dopadů jeho využití proveden, předkládá článek prvotní analýzu svěřenských fondů v České republice. Článek je dále strukturován následovně. Nejprve je představena historie svěřenství, na kterou navazuje představení svěřenského fondu v podmínkách českých zákonů a analýza mezinárodního výzkumu v oblasti svěřenských fondů a trustů. Dále jsou stručně představena pravidla pro účetnictví, a především sestavení a zveřejnění účetní závěrky svěřenských fondů včetně shrnutí výzkumu v oblasti dobrovolného

* Michal Šindelář; Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta financí a účetnictví, katedra finančního účetnictví a auditingu, nám. W. Churchilla 4, 130 67 Praha 3; <michal.sindelar@vse.cz> (korespondenční autor).

Tereza Čudová; Vysoká škola ekonomická v Praze, Fakulta financí a účetnictví, katedra finančního účetnictví a auditingu, nám. W. Churchilla 4, 130 67 Praha 3; <cudt00@vse.cz>.

Článek je zpracován jako výstup projektu *Tržní selhání a jejich vliv na kvalitu auditu v České republice* evidovaného u Interní grantové agentury VŠE v Praze pod označením F1/25/2019.

zveřejňování účetních závěrek. Na základě veřejně přístupných údajů je provedena analýza zakládání svěřenských fondů v České republice a analýza zveřejňovaných listin těchto svěřenských fondů. Na závěr jsou shrnuty nejdůležitějších poznatky z provedené analýzy.

1.1 Historie svěření

Antický Řím

Institut fideikomis a jeho vznik jednoznačně souvisí s vývojem dědického práva. Mnohá omezení dědictví ve starověkém Římě, tedy problémy občanů spojené s potřebou předání svého majetku po smrti, vedly právě k vývoji principů fideikomisu. Fideikomis položil základy novému způsobu, který umožňoval alternativní nakládání a předávání majetku (Bednaříková, 2014, s. 1).

Dědická soustava byla poprvé zaznamenána v Zákoně dvanácti desek. Jedná se o první známý písemný záznam římských zákonů pocházející z roku 450 př. n. l. Jejich cílem bylo stanovit dědickou posloupnost, tzn. určit osobu nebo osoby, na které přejdou veškerá majetková práva po zůstaviteli. Právní normy definovaly dědickou posloupnost intestátní (určenou zákonem) a testamentární (vycházející ze závěti). Absolutní přednost měla posloupnost testamentární, díky které se respektovala zůstavitelova vůle. K posloupnosti intestátní se přistupovalo v případě smrti zůstavitele bez zanechání závěti, kdy se o rozdělení majetku rozhodlo pomocí zákona. Je nutno podotknout, že dědictví zahrnovalo majetek, závazky vůči věřitelům a dále například i náboženské povinnosti (Dostálík, 2012). Podle zákona dvanácti desek byly pozůstalostní dluhy rozděleny mezi jednotlivé dědice podle velikosti jejich podílů (Hollmann, 2014).

Samotný název „fideikomis“ pochází z latinského fideicomisum, skládající se z fidei (poctivost či věrnost) a comisum (svěření). Pojmenování samo napovídá, že se z počátku jednalo o neformální nástroj založený na důvěře mezi dvěma subjekty, zůstavitelem a dědicem. Neformálnost ovšem měla i své nevýhody, především nevymahatelnost. Fideikomis představoval ústní nebo písemnou úmluvu, kdy zůstavitel žádal dědice o splnění určité prosby ve prospěch další osoby, tzv. fideikomisáře. Nebyl vytvořen žádný právní závazek a dědic tak nebyl pod žádným právním tlakem dodržení přání zůstavitele. Veškeré plnění bylo postaveno na vzájemné důvěře a morálce aktérů (Bednaříková, 2014, s. 5).

Během období vlády císaře Justiniana došlo v 6. století n. l. na území východořímské říše k rozsáhlým reformám, jejichž záměrem byla „obnova říše“. Na Justinianův podnět proběhla kodifikace římského práva, známá jako Corpus Iuris Civilis. Součástí občanského zákoníku byla i velmi komplexní úprava fideikomisu, jejímž důsledkem se fideikomis stal plnohodnotným prvkem civilního práva. Sjednocení pravidel zajistilo jejich právní vymahatelnost, ale bylo také přísněji vyžadováno jejich dodržování (Bednaříková, 2014, s. 11–18).

Anglosaský trust

Nejstarším předchůdcem anglosaského trustu je nicméně tzv. „entail“, který sice za samotný trust považovat nelze, ale představuje první formu svěřenství na území britských ostrovů. Svůj původ má trust dále jistě v institutu „use of land“ či pouze „use“. „Trust“ a „use“ se v určité chvíli překrývaly a existovaly vedle sebe, ale od 16. století byl „use“ trustem kompletně nahrazen.

Důvodů vzniku trustu bylo hned několik, jeden z nich představovala církev, která byla vystavena vyššímu tlaku ze strany panovníka a světské moci proti hromadění majetku. Tyto snahy sílily zejména v 11. století a vyvrcholily v roce 1279 přijetím zákona, který zakazoval korporacím a dalším právním osobám získávat a hromadit majetek na časově neomezenou dobu, což zabraňovalo převodu majetku církvi (Bednaříková, 2014, s. 105). „Use“ představoval způsob pro vlastníky majetku, jak obejít restrikce, což přispělo k jeho dalšímu rozvoji. Rok 1535, kdy došlo k přijetí zákona „The Statute of Uses“, představuje další důležitý mezník v historii trustů. Snahy krále zrušit institut „use“ z fiskálních a politických důvodů se sice v zákoně promítly, na druhou stranu díky vynalézavosti právníků vznikl prostor pro nový institut trustu, který na starý navázal a rozšířil jeho možnosti.

S rozvojem práva trustů dále souvisí křížácké výpravy. Křížáci začali využívat princip svěřenství ve chvíli, kdy opouštěli Anglii, a potřebovali zajistit správu jejich majetku. Správce však z pohledu „common law“ byl právoplatným majitelem, proto navrácení majetku stálo čistě na důvěře mezi jednotlivými subjekty (odtud název „trust“ neboli věřit, spoléhat), stejně jako to platilo u institutu „fideikomis“.

Později došlo k ustálení soudní praxe ve vztahu k trustům podle práva „ekvity“, aby se zabránilo nespravedlnosti vůči původnímu majiteli. Vznikl tak dvojitý majetkový vztah charakteristický právě pro trust. V zemích využívajících „common law“ měl díky tomu beneficent (osoba, v jejíž prospěch je majetek spravován) nárok na soud podle práva „ekvity“, pokud by správce (trustee, důvěrník) porušil své povinnosti (Poláček, 2013).

Rozvoj trustu

Trust se postupně rozšířil do mnoha států – do amerických kolonií, Kanady, Austrálie a na Nový Zéland – a tím došlo k iniciaci vzniku dalších zákonných úprav. Účely trustů ve většině případů navazují na jejich historické funkce spojené s převody majetku nebo ochranou věřitelů. Postupem času však dosáhl takové popularity, že jeho možnosti využití dnes jsou ještě širší.

Neexistuje však jednotná definice, která by institut trustu vymezovala. V kontinentální Evropě se projevila vzrůstající zájem o svěřenství především ve 20. století. „*Lichtenštejnsko přijalo první úpravu trustů inspirovanou common law již v roce 1926 a v roce 1985 byla přijata Haagská úmluva o právu použitelném pro trusty a jejich uznávání.*“ (Josková a Pěsna, 2017, s. 107) Haagská úmluva představovala první významnou mezinárodní smlouvu, která měla za cíl definovat

základní kritéria a charakteristiky trustů, tak aby trusty mohly být využívány i v zemích, kde obdobný institut právní úpravu prozatím neměl.

Trust v občanském zákoníku kanadské provincie Quebec

Právní úprava trustů v Civil Code of Quebec (dále jen „CCQ“) byla inspirací pro znovuzavedení svěřenských fondů do občanského zákoníku České republiky. Kanadské provincii Quebec, která díky vlivu francouzských kolonistů užívá kontinentální právo, se podařilo integrovat první úpravu anglosaského trustu do zákona již v roce 1879, byť dnešní podoby se „quebecký“ trust dočkal až na konci 20. století. Dnešní CCQ vstoupil v platnost 1. ledna 1994. Quebecu se podařilo adaptovat některé instituty z „common law“ včetně trustu, a to byl důvod inspirace České republiky právě zde (MSČR, 2012, s. 352–353). Rozporuplnosti ohledně vlastnictví byly vyřešeny poněkud netradičně, kdy CCQ oproti běžnému tvrzení říká, že majetek nemusí mít vlastníka. Nové řešení přineslo některé výhody, nicméně vytvořilo i mnoho nejasností (Josková a Pěsna, 2017, s. 108).

V mezinárodních výzkumech je problematika svěřenství (trustů) diskutována především z pohledu daňových aspektů a celkových dopadů na ekonomiku. Commito (2019) analyzuje vývoj daňového práva vzhledem k využívání trustů ve Spojených státech amerických. Aydin (2015) analyzuje svěřenské fondy v Turecku a ve svém článku upozorňuje na problémy spojené s tím, že příjmy fondů soukromého kapitálu a svěřenských fondů jsou osvobozeny od daně z příjmu právnických osob. Vliv svěřenských fondů na ekonomický růst v Číně analyzuje Liu (2019). Ekonomickými a politickými dopady přeshraničních svěřenských fondů se zabývají na základě teorie her Eichenauer a Hug (2018).

V České republice je problematika svěřenství poměrně čerstvá, proto se tento článek zaměřuje na základní shrnutí problematiky svěřenských fondů. Na základě zveřejněných informací budou provedeny další analytické postupy.

1.2 Svěřenský fond v České republice

Svěřenský fond je v České republice upraven v zákoně č. 89/2012 Sb., občanském zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále pouze „občanský zákoník“), který nabyl účinnosti 1. ledna 2014. Rekodifikace soukromého práva přinesla podrobnou úpravu správy cizího majetku a zakotvení nového institutu svěřenského fondu, čímž se podařilo znovu zavést svěřenství do českého soukromého práva. Zároveň ke stejnému datu vstoupil v účinnost zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, ve znění pozdějších předpisů, podle kterého se svěřenský fond nebo obdobné zařízení řídí zahraničním právem určeným zakladatelem, pokud určené právo obsahuje úpravu svěřenského fondu či obdobného zařízení (např. trustu). Pokud potřebné právo v daném právním řádu neexistuje, řídí se svěřenský fond právem státu, se kterým nejúžeji souvisí. Tyto souvislosti zahrnují:

- a) místo, kde je fond spravován,
- b) místo, kde je převážně umístěn majetek fondu,
- c) místo sídla nebo obvyklého pobytu svěřenského správce,
- d) účely sledované vytvořením fondu a místa, kde jich má být dosaženo.

Jednotlivé aspekty svěřenského fondu jsou upraveny i v dalších předpisech. Za zmínku jistě stojí zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o veřejných rejstřících“), součástí kterého je regulace evidence svěřenských fondů. V srpnu 2013 dále nabyl účinnosti zákon č. 240/2013 Sb., o investičních společnostech a investičních fondech, ve znění pozdějších předpisů (dále pouze „ZISIF“), který navazoval na zatím neúčinný občanský zákoník. Obecně lze říct, že ZISIF rozšířil škálu právních forem, kterých investiční fondy mohou nabývat. Mezi ty patří jak investiční fondy s právní osobností, tak i investiční fondy bez právní osobnosti, kam se řadí mj. i svěřenský fond.

Samotná definice svěřenského fondu však v občanském zákoníku či jiných předpisech chybí. Široké využití a velké množství úprav trustů, které ve světě nalezneme, vytvoření jednotné formulaci brání. Svěřenství však můžeme chápat jako vztah tří osob, kdy zakladatel (původní vlastník určitého majetku) jmenuje správce (není vlastníkem majetku, ale „vykonává vlastnická práva“), který svěřený majetek spravuje, tradičně ve prospěch jiné osoby (obmyšleného) (Spáčil a kol., 2018, s. 277).

1.3 Účetnictví svěřenských fondů

Svěřenský fond je podle zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů (dále pouze „zákon o účetnictví“), účetní jednotkou. Vzhledem k tomu, že svěřenský fond není uveden mezi subjekty, které mohou vést jednoduché účetnictví, musí účtovat na bázi podvojných účetních zápisů, a to nezávisle na účelu či velikosti fondu. Fond však může vést účetnictví ve zjednodušeném rozsahu, pokud splňuje obě následující podmínky:

- je mikro nebo malou účetní jednotkou,
- nemá povinnost auditu.

Díky tomu může svěřenský fond využít některých zjednodušení uvedených v § 13a odst. 1. ZoÚ. Pro svěřenský fond tedy neplatí žádná specifická pravidla a řídí se stejnými požadavky jako ostatní účetní jednotky, musí tedy respektovat nejen zákon o účetnictví, ale i České účetní standardy a další související předpisy.

K zákonu o účetnictví bylo zveřejněno několik prováděcích vyhlášek, které specifikovaly kroky účtování pro různé typy účetních jednotek. Právní úpravy účetnictví svěřenských fondů se týká vyhláška č. 500/2002 Sb., upravující postupy účtování pro podnikatele, a vyhláška č. 504/2002 Sb., upravující postupy pro neziskové subjekty (Svejkovský a kol., 2018) Podle účelu svěřenského fondu se

účetní jednotka řídí odpovídající vyhláškou. Zatímco soukromé svěřenské fondy budou následovat vyhlášku pro podnikatele, svěřenské fondy založené za veřejně prospěšným účelem budou postupovat dle vyhlášky upravující postupy účtování jednotek, jejichž hlavním předmětem činnosti není podnikání.

Účetní závěrka a její zveřejňování

Svěřenské fondy jsou tedy účetními jednotkami, které musí sestavovat účetní závěrku dle zákona o účetnictví a podle tohoto zákona mají také povinnost tuto účetní závěrku zveřejnit (§ 21a odst. 1 zákona o účetnictví). Povinnost zveřejnění je ještě podložena § 66 písm. c) zákona o veřejných rejstřících. V případě svěřenských fondů ovšem zákon o veřejných rejstřících vyjmenovává situace, kdy je nutné předmětnou listinu založit do sbírky listin, ale tato listina nebude uveřejněna (§ 65e odst. 2 zákona o veřejných rejstřících). Základní situací pro neuveřejnění dané listiny je skutečnost, kdy tato listina obsahuje „citlivé“ údaje např. o zakladateli, nebo o osobě oprávněné k výkonu dohledu nad správou svěřenského fondu (§ 65d písm. g) a i) zákona o veřejných rejstřících).

Ze znění zákona o veřejných rejstřících tedy vyplývá, že obsahuje-li listina vybrané „citlivé“ údaje, zakládá se do sbírky listin, ale neuveřejňuje se. Aby účetní závěrka splnila svůj účel, bude muset jako celek obsahovat např. i údaje o zakladateli či správci a v takovém případě nemusí být uveřejněna (Fojtů, 2017). Účetní závěrka nicméně může být se souhlasem uveřejněna dobrovolně (§ 65e odst. 1 zákona o veřejných rejstřících). Kromě účetní závěrky mohou být těmito neuveřejněnými listinami např. statut svěřenského fondu, nebo smlouva mezi zakladatelem a správcem.

Vzhledem k tomu, že zveřejňování účetní závěrky svěřenskými fondy není při splnění podmínek povinné, považujeme za vhodné uvést na základě mezinárodního výzkumu důvody, které by mohly vést k tomu, aby svěřenské fondy začaly své účetní závěrky dobrovolně zveřejňovat. Mezinárodní výzkum se v oblasti dobrovolného zveřejňování účetních závěrek (výročních zpráv) zaměřuje na podnikatelské subjekty, nicméně určité závěry lze vztáhnout i na svěřenské fondy, především ty, do nichž byly vloženy podnikatelské subjekty. Základními ekonomickými teoriemi, které vysvětlují dobrovolné zveřejňování účetních informací jsou:

- agency theory (teorie zastoupení) (Jensen a Meckling, 1976),
- signalling theory (teorie signálů) (Morris, 1987),
- proprietary cost theory (teorie nákladů vlastníka) (Healy a Palepu, 2001),
- stakeholder theory (teorie zúčastněných stran) (Freeman, 1984),
- legitimacy theory (teorie legitimacy) (Cormier a Gordon, 2001).

Každá teorie důvody dobrovolného zveřejňování vysvětluje různými způsoby, nicméně všechny tyto teorie jsou založeny na společenské odpovědnosti společností (Cotter, Lokman a Najah, 2011). Praktický mezinárodní výzkum se soustředí na

analýzu faktorů, které ovlivňují dobrovolné zveřejňování účetních informací. Haniffa a Cooke (2002) analyzují kotované společnosti v Malajsii a dochází k závěru, že jedním z faktorů, který vede k dobrovolnému zveřejňování informací je skutečnost, zda v dozorčích radách dominují osoby spřízněné s majiteli společnosti. Tento důvod lze vztáhnout i na svěřenské fondy, kde se v osobě oprávněné k výkonu dohledu nad správou svěřenského fondu mohou objevovat spřízněné osoby se zakladatelem, příp. obmyšleným. K podobnému závěru dochází i Lim, Matolcsy a Chow (2007) na základě analýzy australských společností a jejich dobrovolného vykazování v rámci výročních zpráv. Další výzkumy se zabývají vazbou dobrovolného vykazování na vybrané ukazatele účetních výkazů, např. zadlužení, bilanční suma, typ auditora atd. (Hossain, Perera a Rahman, 1995) nebo se zabývají zaměřením dobrovolně zveřejňovaných informací, např. prognóza výsledků hospodaření a peněžních toků (Kanagaretnam, Lobo a Whalen. 2010).

2 Analýza svěřenských fondů v České republice

Povinnost evidence svěřenských fondů v České republice nabyla účinnosti 1. 1. 2018. Samotná evidence představuje informační systém veřejné správy vedený rejstříkovými soudy zahrnující zákonem vymezené údaje českých a některých zahraničních svěřenských fondů. Svěřenský fond vzniká zápisem do evidence a svěřenské fondy založené před 1. 1. 2018, které zpětně nepodaly žádost pro zapsání do 1. července 2018, zanikly. Údaje vedené v evidenci jsou z části veřejné a z části neveřejné. O zpřístupnění neveřejných údajů může požádat osoba s oprávněným zájmem. Tato žádost se podává příslušnému rejstříkovému soudu. Rejstříkový soud následně posoudí vztah žadatele se svěřenským fondem. Přístup ke kompletním údajům může dále získat svěřenský správce a určité státní orgány (Horn, 2017).

2.1 Data

Analýza je zpracována k datu 18. 4. 2020 a vychází z analýzy 2 268 svěřenských fondů. Analyzovaným obdobím je 1. 1. 2014 – 18. 4. 2020. Z důvodu omezení dat dostupných široké veřejnosti jsme se při analýze zaměřili pouze na datum vzniku, datum zápisu, místo krajského soudu a účel svěřenských fondů. Výpisy dále obsahují informace o svěřenském správcu či správcích, a to např. zda se jedná o fyzickou či právnickou osobu nebo místo bydliště, resp. sídla. Vypovídací hodnota takové informace není dle našeho názoru příliš významná, proto jsme tyto údaje dále neanalyzovali.

2.2 Analýza data vzniku svěřenského fondu

Následující tabulka zobrazuje jednotlivá data vzniku analyzovaných svěřenských fondů. 34 svěřenských fondů nemělo datum vzniku zveřejněno, proto byly z analýzy vyřazeny. Z tab. 1 vyplývá, že popularita svěřenských fondů začala prudce stoupat od roku 2018. K 31. prosinci 2017 bylo zapsaných 522 svěřenských fondů a už

v říjnu 2018 byl evidován více než 100% nárůst (1 162 svěřenských fondů k 31. 10. 2018). Počet svěřenských fondů za celý rok 2018 se zvýšil o necelých 40 p. b., což je největší nárůst za celé sledované období (o 531 svěřenských fondů oproti předchozímu roku). V roce 2019 vzniklo svěřenských fondů méně než rok předchozí (meziroční nárůst poklesl o 44 svěřenských fondů). Nejedná se o významný rozdíl a lze očekávat, že zájem o svěřenské fondy bude nadále růst. Oblíbenost institutu svěřenského fondu se drží na vysoké úrovni.

Tab. 1 Zakládání svěřenských fondů za jednotlivé měsíce (počet)

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Leden	1	7	3	12	4	12	19
Únor	4	5	6	11	6	19	32
Březen	2	12	3	28	11	13	22
Duben	7	0	2	13	32	128	5
Květen	2	6	10	22	60	102	-
Červen	3	9	6	19	38	104	-
Červenec	5	7	5	20	59	40	-
Srpen	1	6	16	35	159	91	-
Září	3	5	2	17	78	41	-
Říjen	9	2	13	31	193	123	-
Listopad	5	7	10	47	95	55	-
Prosinec	7	9	14	53	104	67	-
Celkem	49	75	90	308	839	795	78
Kumulativní součet	49	124	214	522	1 361	2 156	2 234
Podíl na celku (%)	2,19	5,55	9,58	23,37	60,92	96,51	100

Zdroj: Vlastní zpracování dat z MSČR (2017).

2.3 Analýza příslušnosti k rejstříkovému soudu

Při zakládání svěřenských fondů je třeba listiny určené k založení do sbírky listin zaslat příslušnému rejstříkovému soudu, který je též třeba informovat v případě změn týkajících se svěřenského fondu či jeho zániku. Rejstříkových fondů v České republice je celkem 7 a 3 pobočky (tab. 2).

Tab. 2 Počet svěřenských fondů registrovaných ke konkrétním rejstříkovému soudu

Soud	Počet svěřenských fondů
Městský soud v Praze	805
Krajský soud v Českých Budějovicích	376
Krajský soud v Ostravě	311
Krajský soud v Plzni	229
Krajský soud v Brně	199
Krajský soud v Ostravě – pobočka v Olomouci	135
Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci	99
Krajský soud v Ústí nad Labem	69
Krajský soud v Hradci Králové	35
Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích	10
Celkem	2 268

Zdroj: Vlastní zpracování dat z MSČR (2017).

2.4 Analýza účelu svěřenského fondu a zveřejňování listin

Účel svěřenského fondu je jedna z náležitostí povinně zveřejňovaná v rámci analyzované evidence. Česká právní úprava rozeznává soukromé a veřejně prospěšné svěřenské fondy, zároveň do evidence svěřenských fondů v České republice se zapisují i některé svěřenské fondy zahraniční. Téměř naprostá většina svěřenských fondů byla založena k soukromému nakládání s majetkem, pouze 9 fondů slouží k veřejně prospěšným účelům. V České republice jsou evidovány 2 zahraniční svěřenské fondy bez specifikace účelu založení (tab. 3)

Tab. 3 Rozdělení svěřenských fondů dle účelu založení

Účel	Počet svěřenských fondů
Soukromý	2 257
Veřejně prospěšný	9
Zahraniční	2
Celkem	2 268

Zdroj: Vlastní zpracování dat z MSČR (2017).

Osoby svěřenského fondu se mohou rozhodnout některé listiny nepovinně zveřejňované uveřejnit a je čistě na zakladatelově či svěřenského správce rozhodnutí, zda takto učiní. Mezi takové může patřit:

- notářský zápis – smlouva o vytvoření svěřenského fondu či statut,
- účetní závěrka,
- čestné prohlášení o způsobilosti být svěřenským správcem,
- souhlas se zpřístupněním a uveřejněním údajů v evidenci svěřenských fondů,
- rozhodnutí svěřenského správce o jmenování svěřenského správce,
- smlouva o vkladu společnosti do svěřenského fondu.

Z analyzovaných svěřenských fondů v České republice (tab. 4) se jiné listiny, než povinně zveřejňované dle zákona rozhodlo publikovat pouze 24 svěřenských fondů. Jednalo se především o smlouvy o založení a statuty (16) a účetní závěrky (4).

Tab. 4 Zveřejňování listin svěřenských fondů

	Počet svěřenských fondů
Listiny se nezveřejňují	2 244
Listiny se zveřejňují	24
Z toho: Smlouva či statut	16
Účetní závěrka	4
Ostatní	4
Celkem	2 268

Zdroj: Vlastní zpracování dat z MSČR (2017).

3 Závěr

Veřejné instituce se v posledních letech snaží čím dál více zpřístupnit data veřejnosti, ať už se jedná o ministerstva či krajské nebo okresní úřady. Z důvodu zprostředkování větší transparentnosti svěřenských fondů byla zavedena jejich evidence. Z provedené analýzy lze ale vyčíst, že údajů poskytnutých veřejnosti není mnoho a dá se zároveň polemizovat i nad jejich vypovídací hodnotou, nicméně poskytují o svěřenských fondech alespoň základní přehled.

Problém evidence není jen množství zveřejňovaných dat, ale i způsob technického provedení. Uživatelské rozhraní je poměrně strohé, ale nenáročné na užívání. Vyhledat konkrétní svěřenský fond lze buď podle jména nebo tzv. IČSF, přiděleného identifikačního čísla svěřenského fondu. Zbytek informací o svěřenském fondu může běžný uživatel dále zjistit z elektronických výpisů ve formátu PDF, které je nutno stáhnout. Evidence tedy nenabízí žádnou možnost hlubšího vyhledávání informací či filtrování dle určitých znaků a data zároveň nejde jinak získat v žádné strojově čitelné podobě.

Z provedené analýzy je patrné, že naprostá většina svěřenských fondů (99,51 %) vznikla k soukromým účelům. Velký nárůst nově vzniklých fondů nastal v roce 2018, který se v roce 2019 ustálil. Jen velice malé procento ze svěřenských fondů

se rozhodlo zveřejnit jiné než povinné náležitosti (1,06 %), přičemž od data zavedení právní úpravy a možnosti zakládání svěřenských fondů, tzn. za více než 6 let, pouze 4 svěřenské fondy, všechny soukromé, zveřejnily svou účetní závěrku.

Svěřenské fondy nezveřejňují své účetní závěrky dobrovolně, ačkoliv v rámci společenské odpovědnosti těchto subjektů by zveřejňování účetní závěrky bylo vhodné. Vzhledem k tomu, že svěřenské fondy mají sloužit jako uchovatelé hodnoty vloženého majetku, měla by být společnost informována zejména v případě, že do svěřenského fondu jsou vloženy celé společnosti. Vzhledem k charakteru svěřenských fondů by také zveřejněná účetní závěrka podávala přehled o společnostech, které jsou jejich součástí. Na druhou stranu negativa zveřejnění účetních závěrek svěřenských fondů lze spatřit především v situaci, kdy je svěřenských fondů využito k podmíněnému převedení majetku například potomkům a není zde předpoklad „podnikatelského“ využití vloženého majetku. Bylo by vhodné, aby případná úprava zveřejňovaných povinností svěřenských fondů tyto skutečnosti reflektovala.

Svěřenské fondy slouží jako nástroj k ukládání majetku, přičemž záměry s jeho nakládáním se mohou značně lišit, není tedy překvapivé, že více než třetina svěřenských fondů (35,49 %) má příslušnost k Městskému soudu v Praze, tedy v kraji s nejvyšším HDP na obyvatele.

Literatura

AYDIN, E., 2015. *Girisim Sermayesi Yatirim Fon ve Ortakliklarinin Gelir Vergisi ve Kurumlar Vergisi Bakimindan Vergilendirilmesi. (Taxation of Private Equity Funds and Trusts in the Terms of Income Tax and Corporation Tax. With English summary.)*. *Marmara University Journal of Economic and Administrative Sciences*. Roč. 37, č. 2, s. 57–82. doi: 10.14780/iibd.95012.

BEDNAŘÍKOVÁ, B., 2014. *Svěřenské fondy: institut pro uchování a převody rodinného majetku*. Praha: Wolters Kluwer.

COMMITO, T. F., 2019. Legal and Tax Developments Regarding Trusts. *Journal of Financial Service Professionals*. Roč. 73, č. 6, s. 10–12.

CORMIER, D., GORDON, I. M., 2001. An examination of social and environmental reporting strategies. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*. Roč. 14, č. 5, s. 587–617. doi: 10.1108/EUM00000000006264.

COTTER, J., LOKMAN, N., NAJAH, M. M., 2011. Voluntary disclosure research: Which theory is relevant? *Journal of Theoretical Accounting Research*. Roč. 6, č. 2, s. 77–95. doi: 10.2139/ssrn.3470466.

DOSTALÍK, P., 2012. Dědická instituce jako základní obsahová náležitost testamentu. *Časopis pro právní vědu a praxi* [online]. Roč. 20, č. 3, s. 275–282. [vid. 22. 11. 2020]. Dostupné z: <<https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/5866>>.

EICHENAUER, V. Z., HUG, S. 2018. The politics of special purpose trust funds. *Economics and Politics*. Roč. 30, č. 2, s. 211–255. doi: 10.1111/ecpo.12109.

FOJTŮ, D., 2017. JUDr. Dominik Fojtů: Vznik a evidence svěřenských fondů od 1.1.2018. *Svěřenská správa* [online]. Praha, 2017 [vid. 30. 12. 2020]. Dostupné z: <<https://www.svsp.cz/magazin/clanky/vznik-a-evidence-sverenskych-fondu-od-112018>>.

FREEMAN, R., 1984. *Strategic management: A stakeholder approach*. Boston: Pitman-Ballinger.

HANIFFA, R. M., COOKE, T. E., 2002. Culture, Corporate Governance and Disclosure in Malaysian Corporations. *Abacus*. Roč. 38, č. 3, s. 317–349. doi: 10.1111/1467-6281.00112.

HEALY, P. M., PALEPU, K. G., 2001. Information asymmetry, corporate disclosure, and the capital markets: A review of the empirical disclosure literature. *Journal of Accounting and Economics*. Roč. 31, č. 1, s. 405–440. doi: 10.1016/S0165-4101(01)00018-0.

HOLLMANN, J., 2014. *Svěřenské fondy* [online]. Diplomová práce. Praha: Univerzita Karlova, Právnická fakulta. [vid. 26. 2. 2020]. Dostupné z: <<https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/144570/>>.

HORN, K., 2017. Svěřenský fond po změnách právní úpravy. *Ad Notam. Časopis českého notářství* [online]. Roč. 2017, č. 2, s. 11-14 - [vid. 2020-11-22]. ISSN 1211-0558. Dostupné z: https://www.nkr.cz/casopis-ad-notam/detail/39_488-sverensky-fondpo-zmenach-pravni-upravy#_ftn19.

HOSSAIN, M., PERERA, M. H. B., RAHMAN, A. R., 1995. Voluntary Disclosure in the Annual Reports of New Zealand Companies. *Journal of International Financial Management & Accounting*. Roč. 6, č. 1, s. 69–87. doi: 10.1111/j.1467-646X.1995.tb00050.x.

JENSEN, M. C., MECKLING, W. H., 1976. Theory of the firm: Managerial behavior, agency costs and ownership structure. *Journal of Financial Economics*. Roč. 3, č. 4, s. 305–360. doi: 10.1016/0304-405X(76)90026-X.

JOSKOVÁ, L., PĚSNA L., 2017. *Správa cizího majetku*. Praha: Wolters Kluwer.

KANAGARETNAM, K. G., LOBO, G. J., WHALEN, D. J., 2010. *Does Good Corporate Governance Reduce Information Asymmetry Around Quarterly Earnings Announcements?* [online]. SSRN Scholarly Paper ID 975216. Rochester: Social

- Science Research Network [vid. 29. 12. 2020]. Dostupné z: <<https://papers.ssrn.com/abstract=975216>>.
- LIM, S., MATOLCSY, Z., CHOW, D., 2007. The Association between Board Composition and Different Types of Voluntary Disclosure. *European Accounting Review*. Roč. 16, č. 3, s. 555–583. doi: 10.1080/09638180701507155.
- LIU, K., 2019. Chinese Shadow Banking: The Case of Trust Funds. *Journal of Economic Issues*. Roč. 53, č. 4, s. 1070–1087. doi: 10.1080/00213624.2019.1668338.
- MORRIS, R. D., 1987. Signalling, Agency Theory and Accounting Policy Choice. *Accounting & Business Research*. Roč. 18, č. 69, s. 47–56. doi: 10.1080/00014788.1987.9729347.
- MSČR [Ministerstvo spravedlnosti České republiky], 2012. Důvodová zpráva k občanskému zákoníku. *Justice.cz* [online]. [vid. 22. 11. 2020]. Dostupné z: <<http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>>.
- MSČR [Ministerstvo spravedlnosti České republiky], 2017. Informační systém evidence svěřenských fondů. *Justice.cz* [online]. Praha: Ministerstvo spravedlnosti České republiky [vid. 10. 1. 2021]. Dostupné z: <<https://isesf.justice.cz/>>.
- POLÁČEK, B., 2013. Kolizní úprava svěřenství. *Ad Notam. Časopis českého notářství* [online]. Roč. 2013, č. 5, s. 11–16. [vid. 22. 11. 2020]. Dostupné z: <https://www.nkcr.cz/data/news/ad-notam/PDF/2013_5.pdf>.
- SPÁČIL, J., a kol., 2018. *Věcná práva: věcná práva, katastr nemovitostí a správa cizího majetku*. Praha: C.H. Beck.
- SVEJKOVSKÝ, J., KOVÁŘ, I., SVEJKOVSKÁ, J., VACEK, G., MAREK, R., KŘISTEK, L., LEŠETICKÁ, J., 2018. *Svěřenské fondy: příležitosti a rizika*. Praha: C.H. Beck.

Trust funds in the Czech Republic

Michal Šindelář – Tereza Čudová

Abstract:

The aim of the article is to present the history of trust funds and to analyze their establishment since this institute was included in the Czech legislation. The research is based on publicly available information from the register of trust funds. 2,268 trust funds were found between 2014 and 2020. The results show that the number of established trust funds increased during the analyzed years, except for the year 2019. The most trust funds are registered with the Municipal Court in Prague and the vast majority of trust funds are private. Although international research on voluntary disclosure indicates the benefits of this disclosure, only four trusts have published their financial statements. On the contrary, the most trust funds do not publish their documents as financial statements or statutes.

Keywords: Trust funds; Establishment of trust funds; History of trust funds.

JEL Classification: L20, M41.